

VÁLOGATÁS

A Könyvtártudományi Szakkönyvtár új beszerzéseiből

Az ismertett könyvekre vonatkozó könyvtárközi kölcsönzési kéréseket postán, faxon és e-mailben is fogadjuk.

Postacím: *KI Könyvtártudományi Szakkönyvtár
Könyvtárközi kölcsönzés
1827 Budapest*

Fax: (1)224-3795

E-mail: kszk@oszk.hu, szabozs@oszk.hu, racz@oszk.hu

Továbbképzés

Allan, Barbara

Developing information and library staff through work-based learning : 101 activities / Barbara Allan.

– London : Libr. Ass. Publ., 1999. – XIV, 191 p. ; 24 cm. – Bibliogr.: p. 177-183. – ISBN 1-85604-281-2

Raktári jelzet: 3-12776

A kötet újszerű ötleteket ad ahhoz, hogyan lehet a könyvtári és tájékoztató személyzetet takarékos eszközökkel, munkavégzés közben, egyéni és önképzéssel, belső intézményi erőforrásokat mozgósítva képezni és tovább képezni. 101 módszert sorol fel, részletes alkalmazási útmutatással, sok esetben gyakorlati példákkal.

Digitalizálás; Elektronikus dokumentum; Megőrzés

Authenticity in a digital environment / [publ.]
Council on Library and Information Resources. –
Washington, D.C. : CLIR, 2000. – VIII, 76 p. ; 28
cm. – Bibliogr. a tanulmányok végén. –
ISBN 1-887334-77-7

Raktári jelzet: 4-10821

Milyen digitális dokumentumot tekinthetünk hitelesnek? Az amerikai Council on Library and Information Resources (CLIR) 2000 januárjában a kérdés megvitatására konferenciát szervezett, amely munkaanyagának előkészítéséhez öt szakembert – egy levéltárost, egy digitális-könyvtári szakembert, egy szakkönyvtárost, egy dokumentumelméleti kutatót és egy számítástechnikust – kértek fel egy-egy tanulmány megírására a fenti kérdés kapcsán – az ő munkájuk eredményét tartalmazza a kiadvány. A központi kérdésen kívül még a következő kapcsolódó kérdések végiggondolására is megkérték őket: Van-e értelme az „eredeti dokumentum” fogalmának digitális környezetben? Mi a szerepe a származásnak egy digitális dokumentum hitelességének megállapításában? Van-e hatása van a hitelességre annak a ténynek, hogy a digitális dokumentumok bizonyos szoftverekhez, hardverekhez, hálózatokhoz stb. kötődnek?

*Elektronikus dokumentum; Jogszabály -könyvtár-
ügyi, Módszertani útmutató (forma); Szerzői jog;
Szolgáltatások átvétele*

Bielefield, Arlene – Cheeseman, Lawrence

**Interpreting and negotiating licensing agreements
: a guidebook for the library, research, and teaching
professions / Arlene Bielefield and Lawrence
Cheeseman. – New York, NY ; London :
Neal-Schuman, cop. 1999. – V, 162 p. ; 23 cm. –
Bibliogr. a jegyzetekben. – ISBN 1-55570-324-0
Raktári jelzet: 3-12831**

Ez a hasznos kézikönyv jogi végzettséggel nem rendelkező könyvtárosok, kutatók és oktatók számára nyújt segítséget a különböző licenc szerződésekkel kapcsolatban, és támogatást nyújt a megfelelő döntések meghozásához.

Szinte minden elektronikus információforrás használata előtt biztosítanunk kell a szerzői jog tulajdonosát, hogy egyetértünk a bonyolult jogi nyelven megfogalmazott kikötésekkel és kötelezzük magunkat azok betartására. Függetlenül attól, hogy megértjük-e a bonyolult jogi formulákkal telezsúfolt szöveget, vagy hogy elolvassuk-e egyáltalán az apró betűs részt, a licenccel valódi szerződésnek minősülnek. Mindannyiunknak fontos tehát, hogy tisztában legyünk terminológiájukkal, és azzal, hogy valóban elfogadhatók-e a benne foglalt feltételek. Így válhatunk jó gazdájává intézményünk elektronikus forrásainak, és így köthetünk kedvező megállapodásokat az egyre sokasodó szolgáltatókkal – weblap készítőkkal, szoftverforgalmazókkal, és az elektronikus produktumok egyéb terjesztőivel. Fontos tudnunk például, hogy a szerzői jog tekintetében a könyvtárak általában bizonyos előjogokat élveznek, melyeket érvényesítenünk kell a szerződéskötés-kor.

A kézikönyv öt fejezetből áll. Az elsőben magyarázatot kapunk arra, mi is az a licenc-szerződés, a másodikban példákkal illusztrálva mutatja be ennek különböző típusait, a harmadikban cikkelyről cikkelyre haladva részletesen vizsgálja a jellegzetes fordulatokat egy jól használható és valós példát tartalmazó táblázat segítségével. A negyedik fejezet azt vizsgálja, hogy mikor érdemes a – könyvtárak számára kedvezményeket tartalmazó – szerzői joghoz tartani magunkat, és mikor írjunk alá inkább licencszerződést. Az utolsó részben pedig a szerződéskötés folyamatáról olvashatunk, valamint arról, hogy melyek azok a szerződések, amelyeket semmiképpen se kössünk meg. Ezután első mellékletként a szerződések értékelésére szolgáló szempontok listája következik. A második melléklet az 1998-as

Millenniumi Digitális Szerzői Jog szövegét találhatjuk, benne a könyvtárakat, kutatókat, oktatókat megillető speciális jogokkal. A C jelű melléklet pedig a Könyvtári Konzorciumok Nemzetközi Koalíciójának (ICOLC) állásfoglalását tartalmazza, melynek tárgya az elektronikus információk kiválasztásának és „beszerzésének” jelenlegi gyakorlata és az általuk elfogadhatónak és támogatandónak tartott megoldások.

Habár a könyv az amerikai jogi gyakorlaton alapul, az elektronikus információk világméretű elterjedése miatt biztos állíthatjuk, hogy a hazai szakemberek is haszonnal forgathatják.

Gyűjteményes kiadvány -könyvtártudományi (forma); Információs társadalom; Közérdekű tájékoztatás; Számítógép-hálózat; Távoktatás

Building community information networks : strategies and experiences / ed. by Sheila Pantry. – London : Libr. Ass. Publ., 1999. – XV, 173 p. ; 25 cm. – Bibliogr. a tanulmányok végén. – ISBN 1-85604-337-1

Raktári jelzet: 3-12810

A közösségi (települési) közérdekű tájékoztatási hálózatok (community information network, CIN) régóta léteznek (a hálózat szónak mind a technikai, mind az interperszonális értelmében). Az elektronikus hálózatok korában új lendületet kapott a fejlődésük. Számos kezdeményezés indult ezen a területen, kezdve a helyi forrásközpontoktól az online projektekig. Az Egyesült Királyságban jelentős állomás volt 1997-ben a Communities Online projekt elindítása. A gyűjteményes kötet írásai e hálózatok jelenlegi fejleményeiről és a különböző típusú hálózatok modelljeiről szólnak. A szerzők tapasztalt szakemberek, akik a közkönyvtárak és nyilvános tájékoztatási intézmények, valamint a helyi közigaz-

gatás és oktatásügy szakemberei számára szánták az összeállítást.

Adatbázis; Feldolgozó munka; File-szervezés -gépi; Multimédia

Burke, Mary A.

Organization of multimedia resources : principles and practice of information retrieval / Mary A. Burke. – Aldershot ; Brookfield, Vt. : Gower, cop. 1999. – XII, 224 p. : ill. ; 25 cm. – Bibliogr. a fejezetek végén. – ISBN 0-566-08171-7

Raktári jelzet: 3-12811

A kép- és hanghatások arra szolgálnak, hogy felkeltsek és ébren tartsák az emberek figyelmét, s így napjainkban a multimédia egyre fontosabb szerepet tölt be az információ, az oktatás, az üzleti élet és a szórakoztatás szinte minden területén. A könyv azokat a problémákat és kihívásokat vizsgálja, amelyeket a multimédia-források jelentenek az információkeresésben, és megfelelő irányelveket és gyakorlati módszereket nyújt szervezésükkel kapcsolatban.

A szerző a multimédiát szöveg, kép és hang számítógépes rendszerben való integrált tárolásaként, visszakereséseként és megjelenítéseként értelmezi. A könyv első fejezetei azt magyarázzák meg, miért van szükség a multimédia-adatbázisok logikai struktúrájának megtervezésére és tartalmuk következetes leírására és indexelésére. A különböző információs rendszerek jellemzőinek és szerkezetének, valamint az eredeti objektum és az azt helyettesítő szurrogátum közötti viszony elemzése után a szerző kitér a különböző multimédia termékek katalogizálásának, osztályozásának, indexelésének elveire és az adatbázis-struktúra tervezési szempontjaira. Ismerteti azokat a nehézségeket, amelyek a multimédia visszakeresése során felmerülhetnek. A multimédia-adatbázisok építésénél számos fon-

tos döntés kell hozni pl. arról, ki felelős egy tétel létrehozásáért, hogyan lehet azonosítani és leírni a tartalmat, és milyen szabványt kell alkalmazni a fizikai jellemzők leírására. A következetes tartalom-elemzés sokkal nehezebb a vizuális és audio-tételek esetében, mint a szövegeknél.

A könyv utolsó fejezetei az elektronikus adatstruktúrákat elemzik, különös tekintettel a vizuális és audio-formátumok speciális követelményeire. A szerző felvázolja azt is, hogyan működhetnek a multimédia-adatbázisok hálózati környezetben. Sokféle rendszerből származó számos példa és illusztráció demonstrálja az ismertetett elveket és módszereket.

Információkeresési rendszer értékelése; Online információkeresés; Számítógép-hálózat

Cooke, Alison

A guide to finding quality information on the Internet : selection and evaluation strategies / Alison Cooke. – London : Libr. Ass. Publ., 1999. – VI, 169 p. : ill. ; 24 cm. – Bibliogr.: p. 135-152. – ISBN 1-85604-267-7

Raktári jelzet: 3-12774

A legtöbb Internet-kalauz arról szól, hogy hogyan érjük el az Internetet és hogyan találjuk meg a szükséges információt. Ez a könyv egy lépéssel továbbmegy, és azt tárgyalja, hogyan válasszuk ki a jó minőségű hálózati forrásokat. A kereső az Interneten hatalmas információmennyiséggel találkozik: honlapokkal, intézmények weblapjaival, Usenet hírcsoportokkal, fájlarchívumokkal és elektronikus folyóiratokkal – ezek pontossága, megbízhatósága és hasznossága igen különböző. Ez a kötet empirikus kutatással kialakított kritériumokat és irányelveket javasol a jó minőségű információforrások kiválasztásához és értékeléséhez. Megvizsgálja a különböző keresési lehetőségek (keresőmotorok, tematikus ka-

talógusok és címtárak, minősítő szolgáltatások, tematikus zsilipek és virtuális könyvtárak) előnyös és hátrányos vonásait. Kezdő és haladó Internet-használóknak egyaránt szól, hasznos kézikönyv lehet egyetemi és főiskolai hallgatóknak, továbbá azoknak, akiknek az információ „szűrése” vagy éppen az Interneten terjesztendő információforrás létrehozása a feladatuk.

Információszervezés; Könyvtárosi hivatás; Marketing; Szolgáltatások; Tervezés; Vezetés

Corrall, Sheila – Brewerton, Antony

The new professional's handbook : your guide to information services management / Sheila Corrall, Antony Brewerton. – London : Libr. Ass. Publ., 1999. – XIV, 322 p. ; 24 cm. – Bibliogr. a fejezetek végén. – ISBN 1-85604-311-8

Raktári jelzet: 3-12775

A pályakezdőket gyakran „bedobják a mélyvízbe”, olyan ismereteket és áttekintést várnak el tőlük, mintha nagy gyakorlattal rendelkeznének. Számukra készült ez a kötet, amely szakmai és vezetési kérdéseket egyaránt tárgyal, és kölcsönösen összefüggő fejezetekben, gyakorlati példákat felhasználva ismerteti a szakmai munkában előforduló fogalmakat és technikákat, az aktuális szervezési és szolgáltatási trendeket. A tematikus elrendezésnek, a fejezetekhez kapcsolódó kérdéseknek és a további ajánlott irodalomnak köszönhetően az egyes fejezetek önálló képzési modulokként is megállják a helyüket. A négy összefoglaló fejezetcím – zárójelben néhány alfejezet – a következő: 1. A szolgáltatás környezete (értékelés, érdekek, új fejlemények, stratégiai tervezés, a változások menedzselése, minőségmenedzsment); 2. A használók igényeinek kielégítése (állományépítés, élő gyűjtemény, az elektronikus „imperatívsusz”, értéknövelt szolgáltatások, könyvtári charta, minőségbiztosítás, a használók

képzése, a szolgáltatások konvergenciája, az emberi tényező); 3. Az intézmény menedzselése (a szervezet menedzselése, személyzeti életciklus, emberi problémák, pénzügyi menedzsment: finanszírozás, költségvetés-készítés, költség-meghatározás, számvitel; termenedzsment: tervezés, katasztrófa-elhárítás; a szolgáltatások marketingje: eszköz-készlet, térítéses szolgáltatás); 4. A tájékoztató szakember (szakmai fejlődés, készségek, felelősség; szakmai tevékenységek, tanulási lehetőségek, készségfejlesztés). A kötet önálló tanulásra és gyakorlati kézikönyvként egyaránt használható.

Együttműködés -belföldi; Felnőttoktatás; Oktatás információellátása; Nagy-Britannia

Empowering the learning community : report of the Education and Libraries Task Group ... / [ed.] Library and Information Commission. – London : LIC, 2000. – IV, 44 p. ; 30 cm
Raktári jelzet: 4-10817

A Library and Information Commission könyvtárosképzési munkacsoportja jelentést és ajánlásokat készített a Kulturális, Média- és Sportügyi Minisztérium és az Oktatás- és Foglalkoztatásügyi Minisztérium államtitkárai számára az oktatásügy és a könyvtárügy együttműködési lehetőségeiről és az örök tanulás programjában való részvételről. A négy pontba szedett ajánlásokat követően szerepel az összeállításban egy Kinek mi lesz a feladata? (tudniillik a két érintett minisztériumnak, illetve az önkormányzatoknak), és egy Mi a következő lépés? című fejezet is. A függelékben néhány megvalósult példát is ismertet a kötet.

Berendezés; Gyermekkönyvtár; Gyermekolvasó; Szolgáltatások

Feinberg, Sandra – Feldman, Sari – Kuchner, Joan F.

Learning environments for young children : rethinking library spaces and services / Sandra Feinberg, Joan F. Kuchner, Sari Feldman ; [ed. by] American Library Association. – Chicago, IL : London : ALA, 1998. – XVI, 196 p. ; 28 cm. – Bibliogr. a fejezetek végén. –

ISBN 0-8389-0736-9

Raktári jelzet: 4-10720

Szülőként, könyvtárosként régóta tudjuk, s tudományos munkák sokasága is megerősíti, hogy a korai gyerekkorban történő tanulás milyen fontos, meghatározó szerepű lehet a gyerekek szellemi fejlődésében.

Államilag támogatott programok hiányában sok helyen a közkönyvtárak vállalták fel az iskoláskor előtti gyermekek fejlesztését, a tanuláshoz, elmélyüléshez szükséges fizikai és szellemi környezet megteremtését, speciális programok kidolgozását, természetesen szoros együttműködésben a szülőkkel. 1994-ben 23 New York állambeli gyerekkönyvtáros jött össze azzal a céllal, hogy stratégiát dolgozzanak ki, s elemezzék a könyvtárak szerepét, a „tanítás” általuk értelmezett formájával kapcsolatosan (amely nem azonos egy iskolai tanár munkájával). A következő évben öt közkönyvtárban folytak kísérletek a könyvtárak tanulási központként játszott szerepét és a könyvtárosok tanulásmotiválóként való működését vizsgálva. Időközben elnyerték az ALA támogatását is az „tanulás az iskoláskor előtt” ötletéhez. A könyv könnyen átvehető modelleket kínál három lépésben: a tanulás lényeges tényezőinek (családközpontú, fejlődésorientált gyakorlat, szociális és fizikai környezet, a felnőttek részvétele, együttműködés és hálózatok, irányítás, szakmai fejlődés) áttekintésével a körülmények felmérését és átalakítását segítve; a Korai Gyerekkor Minőségi Át-

tekintése (Early Childhood Quality Review, ECQR) c. könyvtárak számára kidolgozott önértékelési eljárásnak mint átvehető modellnek a bemutatásával (módszertani, dokumentációs, adminisztrációs részletek bemutatása), s az utolsó fejezetben egy összefoglaló tanulmány elkészítéséhez kapunk segédleteket a vizsgálat egyes szakaszaihoz kapcsolódó kérdőívek közreadásával. A kötet az amerikai könyvtári gyakorlathoz kötődik, érdekességet, átvehető ötletet, kedvet tudományos vizsgálat, elemzés végzéséhez viszont a hazai könyvtárosok is nyerhetnek belőle.

Allományvédelem; Digitalizálás; Elektronikus dokumentum; Megőrzés

Hunter, Gregory S.

Preserving digital information : a how-to-do-it manual / Gregory S. Hunter. – New York, NY ; London : Neal-Schuman, cop. 2000. – XVII, 169 p. : ill. ; 28 cm. – (How-to-do-it manuals for librarians ; 93.). – Bibliogr.: p. 135-164. és a jegyzetekben. – ISBN a1-55570-353-4

Raktári jelzet: 4-10815

A könyv gyakorlati útmutatóként szolgál a digitális információk megőrzéséhez. A szerző az eredetileg digitális formátumban készített és az analóg formáról digitálisra konvertált változatok megőrzési kérdéseivel egyaránt foglalkozik. Munkáját könyvtárosoknak, levéltárosoknak és a megőrzés-archiválás feladatával megbízott vezetőknek ajánlja. A könyv hét fejezete sorrendben a következő kérdéseket tárgyalja: a digitális információk áttekintése, megőrzési kihívások; a digitális információk természete; nyolc kutatási program ismertetése és eredményeinek bemutatása; a legjobb módszerek áttekintése; két típus (e-posta és web) sajátos archiválási kérdései; leképezés, digitalizálás; integrációs

megközelítés nagy rendszerek információinak megőrzésére.

Könyvtárügy; Nagy-Britannia

Information and libraries in the United Kingdom 2000 / ed. by Patrick Villa ; [publ. The British Council, The British Library, Library and Information Commission, The Library Association]. – [London] : British Council, cop. 1999. – 47 p. : ill. ; 30 cm. – ISBN 0-86355-440-7

Raktári jelzet: 4-10758

Jól használható, praktikus információk, tömören, világos szerkezetben az ezredforduló Egyesült Királyságbeli könyvtár és információügyéről – röviden így jellemezhető az alig ötven oldalas füzet. Bevezetesként áttekintést kapunk Nagy-Britanniáról, mint információs társadalomról (népessége, a közelmúltban lezajlott közigazgatási változások, az állam szerepe az információhoz való hozzáférésben), aztán általános képet rajzolnak az ország könyvtárügyéről, kulturális politikájáról és e területek irányításáról, majd az egyes könyvtártípusok áttekintése következik: felsőoktatási könyvtárak, kormányzati könyvtárak, szakkönyvtárak szerinti felsorolásban. Nem maradnak ki a könyvtári és információs konzorciumok és hálózatok (CURL, EARL, LASER, M25, SINTO), a kutatási, fejlesztési munkákkal foglalkozó szervezetek (LIRG, LISU, UKOLN) sem. Ezeket a fejezeteket a könyvtárosképzés áttekintése követi, s a jelentősebb szakmai szervezetek bemutatása után még a könyvkiadók és könyvkereskedők egyesületéről és tevékenységükről, továbbá egyéb LIS szervezetekről is szó esik. A következő fejezetek a könyvtári törvénykezés, kötelempéldány-szolgáltatás, szerzői jog, szabadalmi tájékoztatás kérdéseivel foglalkoznak. Skócia, Wales és Észak-Írország könyvtárai és könyvtári, információs szervezetei, valamint az Egyesült Királyság könyvtárainak,

könyvtárügyének nemzetközi kapcsolatai (British Council, LA – nemzetközi bizottsága, Book Aid International, International Book Development, TFPL) kerültek a bemutatás végére.

Két hasznos függelék is társul az előzőekhez: információ a fontosabb könyvtári szaklapokról (alapítás, periodicitás, előfizetési ár, kiadó, ISSN-szám), valamint néhány közérdekű cím és webhely felsorolása.

Adatbázis; File-szervezés -gépi; Gépi információkérés; Módszertani útmutató (forma); Szoftver

Jacsó Péter – Lancaster, F. Wilfrid

Build your own database / Péter Jacsó and F. W. Lancaster ; [ed.] American Library Association. – Chicago, IL ; London : ALA, 1999. – XI, 163 p. : ill. ; 26 cm. – ISBN 0-8389-0750-4

Raktári jelzet: 3-12835

Az adatbázisok minősége nem elvont elméleti, hanem nagyon is gyakorlati kérdés. Egy adatbázis akkor jó, ha hasznos annak a közösségnek a számára, amelynek szánták. A kereskedelmi adatbázisok csak bizonyos mértékig elégítik ki használóik igényeit, tehát felmerülhet az igény arra, hogy egy-egy közösség számára vagy egy-egy gyűjtemény unikális darabjait feltárandó ki-ki adatbázist építsen. A számítástechnika támogatásával ez ma már minden eddiginél egyszerűbben megvalósítható. A kötet olyan kérdésekben ad tanácsot, hogy hogyan fogjunk hozzá az adatbázis-építéshez a hatókör, az elérhetőség, az időszerűség és más kritériumok figyelembe vételével; hogyan tartsuk szem előtt a visszakereshetőség szempontját; hogyan válasszuk ki a céljainknak leginkább megfelelő kezelő szoftvert; milyen legyen az indexelési stratégiánk; hogyan befolyásolja a szoftverválasztás az adatok szerkezetét; hogyan kell kezelni a különböző típusú rekordokat; illetve gondoskodni az adatok aktualizá-

lásáról. A szerzők nem kézikönyvnek szánták az összeállítást, hanem arra szeretnék olvasóikat rávetetni, hogy milyen megfontolások és választások merülnek fel az adatbázis-építés során.

Múzeum; Szakirodalmi kalauz (forma); Számítógép-hálózat; Tájékoztató -képzőművészeti

Jones, Lois Swan

Art information and the Internet : how to find it, how to use it / by Lois Swan Jones. – Chicago, IL ; London : Dearborn, 1999. – XV, 279 p. : ill. ; 29 cm. – ISBN a1-57958-095-5

Raktári jelzet: 4-10718

A világháló fejlődése – különös tekintettel a grafikus információk megjelenítésének lehetőségére – megnövelte az internet népszerűségét a művészek iránt érdeklődő használók és a kutatók körében. Mivel azonban a web nem rendelkezik megbízható, központi indexelő rendszerrel, szükség van olyan könyvekre is, amelyek rendszerezve mutatják be az információkat, továbbá – mivel a weben lévő információk egy része felszínes, hiányos és téves – bizonyos fokú értékelést is adnak. A háromrészes könyv bemutatja, hogyan kell vizuális és szöveges információkat keresni az interneten, hogyan kell ezeket értékelni, és hogyan lehet őket más forrásból származó információkkal kiegészíteni. A könyvet két függelék egészíti ki: az első olyan könyvek jegyzékét közli, amelyekben jelentős kiállításon részt vevő művészekről olvashatunk, a második pedig a legfontosabb művészeti szakmai egyesületek internet-címeit és kiadványait közli.

Közművelődési könyvtár; Munkaszervezés; Szervezeti és működési szabályzat

Larson, Jeanette – Totten, Herman L.

Model policies for small and medium public libraries / Jeanette Larson and Herman L. Totten. – New York, NY ; London : Neal-Schuman, cop. 1998. – XVIII, 212 p. ; 23 cm. – Bibliogr. a jegyzetekben és p. 205-208. – ISBN 1-55570-343-7
Raktári jelzet: 3-12832

Magyar viszonyok közt dolgozó könyvtárosok számára meglepő, hogy mennyi mindent lehet szabályozni, írásban rögzített szerződésekhez, megállapodásokhoz kötni akár egy kis könyvtárban is Amerikában. Ezek a megállapodások, szerződések – melyeket természetesen a könyvtár fenntartójával, tanácsadó testületével egyetértésben, a legális könyvtári és polgári jogszabályok értelmében kell kialakítani -, törvényes védelmet nyújthatnak mind a személyzet, mind a használók számára. A kötet a kis és közepes méretű, a 100 000 ellátandó lakos körüli települések könyvtárai számára ad segítséget, azaz mintákat saját szabályzataik megfogalmazásához. Gyakorlatilag a munkavállalás és könyvtárhasználat minden apró területére készíthető szabályozás, kezdve a könyvtárosok folyamatos önképzésének támogatásától (pl. hány napot ad évente e célra a munkáltató, elengedi-e szakmai összejövetelekre a könyvtárosokat, ha igen egy évben hányra, milyen költséget vállal magára stb.), vagy: mi van a béremeléssel akkor, ha a könyvtáros elérte a besorolási plafonját. Mi a teendő akkor, ha a zárásig nem jön senki egy 8 év alatti gyerekolvasóért, milyen lehetőségeket kínál a könyvtár saját dolgozóinak és az olvasóinak az Internet használatát illetően stb. A könyv 10 fejezetben járja körül a felmerülő területeket, mindegyikhez szürke háttérrel, keretbe foglalt formai megoldással adják meg az elképzelhető megállapodások szövegét. Függelékben közreadták az ALA etikai kódexét, a Könyvtári Alkotmányt (Library Bill of Rights); érdekesség a Látás,

és az Olvasás szabadságát (Freedom to View, Freedom to Read) tartalmazó szöveg közlése is az Amerikai Alkotmányból.

Felsőoktatási könyvtár; Gyűjteményes kiadvány-könyvtártudományi (forma); Információtechnológia; Oktatás információellátása; Vezetés; Egyesült Államok

The mirage of continuity : reconfiguring academic information resources for the 21st century / ed. by Brian L. Hawkins and Patricia Battin ; [ed. by] Council on Library and Information Resources and Association of American Universities. – Washington, D. C. : CLIR : AAU, 1998. – XII, 301 p. ; 23 cm. – Bibliogr. a jegyzetekben. – ISBN 1-887334-59-9
Raktári jelzet: 3-12924

Az amerikai Council on Library and Information Resources és az Association of American Universities közös kiadásában megjelent gyűjteményes kötet tanulmányai arra keresik a választ, hogy a technológiai változások hogyan befolyásolják az egyetemi campusok életét az oktatás, a tanulás, a kutatás, a menedzsment és a pénzügyek területén. A digitális társadalom által előidézett változások nemcsak a könyvtárakra korlátozódnak, hanem az intézmények egészét érintik. A kötetben szereplő tanulmányok osztják a szerkesztő azon meggyőződését, hogy a felsőoktatásban dolgozóknak fel kell vállalniuk a teljes szervezeti átalakulással járó teendőket.

Igény; Információs társadalom; Jelentés -vizsgálati (forma); Könyvtárosi hivatás; Könyvtárosképzés, dokumentálóképzés; Ausztria

New book economy – BIG Bibliotheken in der Informationsgesellschaft : eine Untersuchung zum Qualifizierungsbedarf in Österreich : eine studie des Büchereiverbandes Österreichs (BVÖ) und der Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare (VÖB). – [Wien] : BVÖ : VÖB, 2000. – V, 51, T-17 fol. : ill. ; 30 cm
Raktári jelzet: 4-10818

A két osztrák könyvtárosegyesület (a BVÖ és a VÖB) az európai ADAPT projekt keretében „New Book Economy – BIG – Bibliotheken in der Informationsgesellschaft” címmel kérdőíves felmérést végeztetett az információ- és kommunikációtechnológiai képzés és továbbképzés reformjáról, a hozzá kapcsolódó új tevékenységekről és szakmai készségekről, valamint a képzés különböző formái iránti igényekről, mind a tudományos és szak-, mind a közművelődési könyvtárakban. A tanulmány az adatok első, összehasonlító értékelésének eredményeit foglalja össze a következő fejezetekben: 1) Új technológiák és régi könyvek; 2) A képzés mint első lépés; 3) A továbbképzés lehetőségei és korlátai az elektronikus média területén; 4) Miért vannak előnyös helyzetben a tudományos könyvtárak a közművelődésiekkel összehasonlítva; 5) Többet tudnak-e a fiatalok, mint az idősebbek.

Elektronikus könyvtár; Ésszerűsítés; Felsőoktatási könyvtár; Hatékonyság; Konferenciai anyag-nemzetközi (forma); Közművelődési könyvtár; Nemzeti könyvtár; Személyzet; Nagy-Britannia, Northumberland -K

Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services (3.) (1999) (Northumberland)

Proceedings of the 3rd Northumbria International Conference on Performance Measurement in Libraries and Information Services : held ... Northumberland, England 27 to 31 August 1999 / [ed.] School of Information Studies University of Northumbria at Newcastle. – Newcastle upon Tyne : Information North, 2000. – 278 p. ; 30 cm. – Bibliogr. a tanulmányok végén. – ISBN 0-906433-35-5

Raktári jelzet: 4-10762

25 országból 130 résztvevője volt annak a konferenciának, melyet harmadik alkalommal rendeztek meg a könyvtári és információs szolgáltatások teljesítményének méréséről az angliai Northumberlandben. Nem elég csupán az egyszerűen mérhető területekre koncentrálni (pl. könyvek száma, a látogatók száma stb.), ha közben nem fordítanak elég figyelmet azokra a társadalmi hatásokra, amelyek a könyvtárak közvetlen környezetéből származnak. Ezért fontos valamennyi könyvtártípus számára, hogy munkáját a lehető legtöbb területen és formában mérni, értékelni tudja, s a tényszámok függvényében hatékonyabbá tegye. A konferencia vezető előadásai a következő kérdésekkel foglalkoztak: Országos statisztikai, és teljesítménymérési hálózat kialakítása az USA közművelődési könyvtárai számára; Integrált teljesítmény-mérés Új-Zélandon; A könyvtárak értékelésének sok szempontú megközelítése Ausztráliában; Az Angol Közművelődési Könyvtári Terv – elemzés és következmények egy évvel később; A minőség ára – költségelemzés és a költségek menedzselése a német gyakorlatban; Az angol kormányzat elképzelései a teljesítményméréssel kapcsolatban. A szemináriumra készült előadások könyvtártípusok szerinti bontásban szereplenek a kötetben (felsőoktatási könyvtárak, elektronikus könyvtárak, a brit nemzeti könyvtár, közművelődési könyvtárak), végül technikák és eszközök alatt modelleket, átvehető módszereket, he-

lyi gyakorlati megoldásokat, mérési, elemzési technikákat bemutató előadások kerültek.

Információhordozó; Információtechnológia; Könyvtártörténet -egyetemes; Művelődéstörténet; Oktatásügy

O'Donnell, James J.

Avatars of the word : from papyrus to cyberspace / James J. O'Donnell. – Cambridge, Mass. ; London : Harvard Univ. Pr., 1998. – XII, 210 p. : ill. ; 22 cm. – Bibliogr.: p. [198]-207. – ISBN 0-674-05545-4
Raktári jelzet: 3-12754

Esszéjében James O'Donnell napjaink kommunikációs forradalmát korábbi forradalmi időszakok (átérés a szóbeli kultúráról az írásos kultúrára, a papírustekercsről a kódexre, a kéziratról a nyomtatásra) fényében értelmezi újra. Úgy véli, hogy a kibertérbe való kilépés egyáltalán nem jelent olyan radikális változást, mint ahogy gondoljuk. Ha megvizsgáljuk, hogy a korábbi módszerek és technológiák hogyan formálták a kultúrát, olyan modellekre bukkanunk, amelyek segítenek menedzselni azt az elektronikus átalakulást, amely jelenleg van folyamatban. A kötet nem történelmi áttekintés, hanem azt vizsgálja, hogy mit mondhat számunkra a történelem, akár a múltunkról, akár a jövőnkéről. Az első öt fejezet történelmi helyzeteken gondolkodik el, és analógiákat említ a jelenből. A további négy fejezet a korszerű egyetemről alkotott elképzeléseket ismerteti, különös figyelmet fordítva a humaniorák hatékony oktatására és tanulására az elektronikus technológiák felhasználásával. A fő gondolatmenetet ún. hyperlinkek szakítják meg, amelyek egy-egy szempontot részletesebben is kifejtnek.

Munkaszervezés; Rendszerelemzés; Számítógépesítés

Osborne, Larry N. – Nakamura, Margaret

Systems analysis for librarians and information professionals / Larry N. Osborne and Margaret Nakamura. – 2. ed. – Englewood, Colo : Libraries Unlimited, 2000. – XVIII, 261 p. : ill. ; 24 cm. – (Library and information science text series). – Bibliogr. a fejezetek végén. – ISBN 1-56308-693-X
Raktári jelzet: 3-12839

A könyv minden rendszerelemzéssel foglalkozó szakember számára hasznos lehet, de – mivel példait a könyvtári-informatikai területről meríti – elsősorban könyvtárosoknak-információs szakembereknek ajánlható. Megközelítése inkább gyakorlati, mint elméleti, elsősorban a „miért” és a hogyan” kérdéseire igyekszik válaszolni. A szöveg lépésről-lépésre vezet végig az olvasót a rendszerelemzési és -tervezési folyamaton. Fejezetei a következő fő kérdésekkel foglalkoznak: a rendszerelemzés fogalma, magyarázata; történelmi áttekintés; az emberi elem; problémák felismerése és meghatározása; adatgyűjtés; adatok elemzése és ábrázolása folyamatábrákon; folyamatábrák tervezése; egyéb elrendezési módok (táblázatok fa-szerkezetek stb.); egy rendszer megtervezése, bemutatása, kiválasztása; projektvezetés; egy rendszer tesztelése; bevezetési stratégiák. A kötetet három, gyakorlati példákat bemutató melléklet és egy betűrendes mutató egészíti ki.

Kommunikáció -használókkal; Kommunikáció -személyzetén belül

Ross, Catherine Sheldrick – Dewdney, Patricia

Communicating professionally : a how-to-do-it manual for library applications / Catherine Sheldrick Ross, Patricia Dewdney ; [ed. by] Library Association. – 2. ed. – London : Library Association

Publ., 1998. – XVIII, 322 p. ; 28 cm. – Bibliogr.: p. 299-316. és a fejezetek végén. – ISBN 1-85604-319-3
Raktári jelzet: 4-10731

A második kiadásban megjelent könyv szerzői régóta szerveznek egyetemi kurzusokat és továbbképző tanfolyamokat a hatékony kommunikáció kérdéseiről, sokéves tapasztalataikat foglalták össze ebben a műben. Véleményük szerint a kommunikációs készségek alapvető fontosságúak a könyvtárosi hivatásban. Mindenkinek, aki valamilyen „segítő” hivatásban dolgozik, tudnia kell jól hallgatni (odafigyelni másokra), megfelelő kérdéseket feltenni, világosan fogalmazni és a csoportmunkát hatékonyan segíteni. A kommunikációs készségek inkább tanult, mintsem veleszületett képességek, ezért nagyon fontos, hogy kifejezetten könyvtárosok számára tervezett kommunikációs tanfolyamokon részt vegyünk és az ott szerzett tudással javítsunk magatartásunkon. A „tanuld meg – csináld – tanítsd!” elv itt is érvényes, s mindehhez kiváló segítséget nyújt ez a könyv, amely a kommunikáció minden területét felöleli. Mondanivalójukat két fő részbe csoportosítják a szerzők: 1. Készségek, 2. Alkalmazások. Az első rész fejezetei: nem verbális készségek (szemkontaktus, mosoly és bólogatás, szünettartás, testtartás, fizikai megjelenés, beszédhang), hallgatás (figyelés), beszéd, írás, mindezek gyakorlása (ennek keretében néhány kommunikációelméleti kérdés). A második részben az alkalmazások között a következők szerepelnek: kétszemélyes beszélgetés (telefon, interjúkészítés, referenzmunka, problémás és hátrányos helyzetű olvasók segítése), csoportmunka (valódi és virtuális csoportok), előadástartás (demonstrációs eszközök használata, könyvtárbemutatók, használóképzési órák stb.), írás (levelek beszámoló, újtijelentések, annotációk, sajtóközlemények, e-mail, honlapkészítés stb.), kommunikációs készségek oktatása másoknak.

A jól áttekinthető, a témát teljesen gyakorlati megközelítésben tárgyaló könyv ismerős könyvtári helyzeteket, jó és rossz példákat mutat be, segítséget ad a legjobb megoldások megtalálásához, és egyes rész kérdésekhez irodalomjegyzéket is közöl. Minden gyakorló könyvtáros, információs szakember, oktató, humánpolitikai előadó számára ajánlható, aki fejleszteni szeretné kommunikációs készségét.

Tizedes Osztályozás; Kongresszusi Könyvtár osztályozási rendszere; Tárgyszójegyzék; Kompatibilitás

Scott, Mona L.

Conversion tables / Mona L. Scott. – 2. ed. – Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1999. – 3 db ; 28 cm. – ISBN 1-56308-596-8

Vol. 1., LC – Dewey. – IX, 249 p. – ISBN 1-56308-850-9

Raktári jelzet: 4-10753

Vol. 2., Dewey – LC. – IX, 248 p. – ISBN 1-56308-848-7

Raktári jelzet: 4-10754

Vol. 3., Subject Headings – LC and Dewey. – IX, 250 p. – ISBN 1-56308-849-5

Raktári jelzet: 4-10755

A feldolgozó munkát és a retrospektív konverziót segítő háromkötetes konkordancia-jegyzék a Library of Congress tárgyszórendszere (Library of Congress Subject Headings, 1996.), osztályozási rendszere (Library of Congress Free-Floating Subdivisions, 1994.), valamint a Dewey-féle tizedes osztályozás táblázatai (Dewey Decimal Classification, 21.ed.) között von párhuzamot. A kézikönyvet nemcsak a gyakorlati hasznossága, hanem a példaértéke miatt ajánljuk a magyar feldolgozó könyvtárosok figyelmébe.

Biztonsági berendezés; Elemi károk; Információtechnológia; Könyvlopás; Egyesült Államok

Shuman, Bruce A.

Library security and safety handbook : prevention, policies, and procedures / Bruce A. Shuman ; [ed.] American Library Association. – Chicago, IL ; London, ALA, cop. 1999. – X, 310 p. ; 23 cm. – Bibliogr.: p. 273-292. – ISBN 0-8389-0714-8
Raktári jelzet: 3-12794

A kötet gyakorlati útmutatást ad arra nézve, hogyan ismerhetők fel a könyvtárban a biztonsági kockázatok, és hogyan akadályozhatók meg a használók és a személyzet által okozott problémák. Segítséget ad a könyvtár biztonsági politikájának kialakításához, továbbá útmutatást arra nézve, hogy mit tegyen a személyzet, amikor biztonsági problémákkal találkozik. Sorra veszi a könyvtárakat érintő legfőbb kockázati tényezőket, az egyes könyvtár-típusokra jellemző biztonsági problémákat, a kockázat felismerésének eszközeit, a megelőzéssel és helyreállítással kapcsolatos teendőket, a könyvtári biztonság jogi és etikai kérdéseit.

Szabályzat -könyvtári; Számítógépesítés; Szolgáltatók használata

Smith, Mark

Internet policy handbook for libraries / Mark Smith. – New York, NY ; London : Neal-Schuman, cop. 1999. – VII, 219 p. ; 28 cm. – (Neal-Schuman netguide series). – Bibliogr. a fejezetek végén. – ISBN 1-55570-345-3
Raktári jelzet: 4-10823

Nincs olyan gyakorló könyvtáros, akinek ne okozna gondot, ha könyvtárában az olvasók számára elérhetővé teszik az Internet használatát. A mérgelődések, tiltakozások, viták elkerülése érdekében a praktikus gondolkodó amerikai kollégák már

erre a helyzetre is kidolgozták a megoldást, ún. szabályzatok alkalmazásával. A szabályzatok, megállapodások, szerződések egyébként nemcsak az internettel kapcsolatosan adnak segítséget a könyvtárosoknak, hanem a könyvtári élet és a könyvtárhasználat legváratlanabb helyzeteinek megoldásában is vezérfonalul szolgálhatnak.

Ez a könyv jól használható, átvehető szabályzatmintákat tartalmaz az internet-használattal kapcsolatosan felmerülő és a könyvtárosok által kezelendő nehézségekről. Az internet bevezetését az olvasók számára, természetesen össze kell kapcsolni a könyvtár küldetésnyilatkozatával, írásban kell rögzíteni az eléréssel, hozzáféréssel kapcsolatos tudnivalókat. Meg kell mondani, hogy kik, milyen jogosultsággal, mennyi ideig, milyen ellenőrzés és mekkora költségek mellett használhatják a világhálót. Egyáltalán, mit jelent az elfogadható használat (acceptable use) elve, korlátozhatók-e, s ha igen milyen mértékben az olvasók az internet használatában? Ellenőrizhető-e a használat tartalma, alkalmazhatók-e szűrők a káros tartalmak eltiltására, s mit tekint egy könyvtár káros tartalmú információnak? Hol és milyen tájékoztatást kell adnia a könyvtárnak mindezekről a szabályokról stb.

A szabályzatok elkészítéséhez elvi támogatást is kapnak e könyv olvasói a függelékben található közművelődési könyvtári, felsőoktatási könyvtári, ill. iskolai könyvtári internet-használati szabályzatok bemutatásával, melyeket jól egészít ki a nemzeti és állami könyvtári egyesületek állásfoglalása az internetről.

Érdeemes a hazai könyvtárosoknak is megismerni ezt a munkát, mert az internettel összefüggő problémák nálunk is közel azonosak, s ha már születtek a kezelésükre átvehető, megoldások, célszerű élni is velük.

Dokumentumazonosítás; Feldolgozó munka; Gépi dokumentumleírás; Osztályozás; Szabvány; Tájékoztatói eszköz

Taylor, Arlene G.

The organization of information / Arlene G. Taylor. – Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 1999. – XX, 280 p. : ill. ; 26 cm. – (Library and information science text series). – Bibliogr. a fejezetek végén. – ISBN 1-56308-498-8

Raktári jelzet: 4-10737

A kötet több, mint egyszerű tankönyv a formai és tartalmi feltárásról. A rögzített információk rendszerezésének történetével, elméletével és gyakorlataival, továbbá bevált megoldásaival és eszközeivel foglalkozik. Az információszervezés mint alapvető emberi igény taglalása után áttekinti a legfontosabb visszakeresési eszközök formátumait és funkcióit. Ezután arra tér ki, hogyan ért el a nyugati civilizációban az információszervezés a jelenlegi fejlettségi fokára. Több fejezet foglalkozik a metaadatok, a kódolás, a leírás és a hozzáférés kérdéseivel. A tárgy szerinti megközelítés, és az osztályozás elmélete/gyakorlata további két fejezet tárgya. A záró fejezetek az információ visszakeresése szempontjából nagyfontosságú elrendezés és megjelenítés, majd a rendszertervezés kérdéseinek taglalásával foglalkoznak.

Könyvtártan (forma); Nagy-Britannia

Totterdell, Anne – Harrison, Colin T.

The library and information work primer / Anne Totterdell, Colin T. Harrison. – London : Libr. Ass. Publ., 1998. – VIII, 227 p. ; 24 cm. – Bibliogr.: p. 202-205. – ISBN 1-85604-254-5

Raktári jelzet: 3-12813

Az elmúlt néhány évben az alap- és középfokú könyvtárosképzési tantervekre az állandó változás volt jellemző Nagy-Britanniában. Az Országos Szak-

képzési Jegyzék bevezetése, a nyilvános szolgáltatásokra vonatkozó normatívák (Charter Mark) növekvő szerepe, az információs és kommunikációs technológia váratlanul gyors fejlődése, különösen az internet megjelenése a könyvtári és információs szolgáltatásokban – ezek a fő tényezők, amelyek alapjaiban megváltoztatták a brit könyvtári szintet.

Ez az új könyv, amely bevezetést nyújt a könyvtári és információs szakmába, Beenham-Harrison: Basics of librarianship c. művét fejleszti tovább, illetve helyettesíti. Az új fejlemények ismertetésén kívül alapvető gyakorlati ismereteket nyújt a könyvtári és információs munkáról a szakmával ismerkedő hallgatók és az új alkalmazottak számára. A legfontosabb könyvtári és tájékoztatói szolgáltatások funkcióinak és struktúrájának leírása után a szerzők azokat a tudnivalókat írják le, amelyek a hatékony gyakorlati munkához szükségesek az alábbi területeken:

- vezetés, ellenőrzés és képzés,
- pénzügyi ismeretek, könyvelés és tervezés,
- könyvtári együttműködés,
- könyvtári állomány,
- szolgáltatások,
- marketing és public relations,
- információs és kommunikációs technológia,
- a szolgáltatások értékelése.

Az egyes fejezetek olyan hasznos tudnivalókkal is kiegészülnek, mint pl. kérdőív-minta olvasói felmérésekhez, az alapvető tájékoztató eszközök bibliográfiája, a legfontosabb információtechnológiai kifejezések értelmező szótára, rövidítésjegyzék stb. Mindezek nélkülözhetlenné teszik a kiadványt az alap- és középfokú könyvtárosképzésben részt vevők, valamint bármilyen egyéb végzettségű könyvtári alkalmazottak számára egyaránt.

Marketing; Prognózis; Tervezés

Weingand, Darlene E.

Future-driven library marketing / Darlene E. Weingand ; [ed.] American Library Association. – Chicago, Ill. ; London : ALA, 1998. – XII, 189 p. : ill. ; 23 cm. – Bibliogr.: p. 179-183. és a jegyzetekben. – ISBN 0-8389-0735-0
Raktári jelzet: 3-12833

Gyakran halljuk: ha a könyvtárak nem alkalmazkodnak a változó környezethez, hanyatlásuk elkerülhetetlenné válik.

A szerző a madisoni Wisconsin Egyetem Könyvtár és Informatikai tanszékének professzora. Kézikönyvében a jövőkutatás és a marketing módszereinek ötvözésével olyan jövő-orientált technikákat ír le, melyek segítségével hatékonyan növelhető a könyvtár „piaci részesedése”, vagyis a lehető legtöbb potenciális használó az információszo­l­gá­l­ta­tó

könyvtár felé terelhető. A három legfontosabb: a Delphi módszer használata a könyvtár jövőképe­nék előrevetítésére, forgatókönyv készítése a könyvtár leendő „termékeinek” létrehozásához, és döntési fák alkalmazása az igényeknek megfelelő könyvtári szolgáltatások meghatározásakor. Komolyan foglalkozik a „termékek” költség-haszon elemzésével, a szolgáltatások „terítésének” új módszereivel, és a várható siker felmérésére szolgáló szimulációs technikákkal. A marketinggel kapcsolatban túlhaladja Philip Kotler 4P-jét (product, price, place, promotion), bevezetve a marketing ellenőrzése (prelude), és a marketing értékelésének (postlude) a fogalmát. A tizenegy fejezetet majd négyoldalas irodalomjegyzék valamint mutató egészíti ki.

A könyvet haszonnal forgathatják a könyvtári marketing iránt érdeklődő kollégák, a könyvtárvezetők és a felsőfokú könyvtáros képzésben tanuló diákok is.

Dokumentumellátó Szolgálat néven új osztály kezdte meg működését 2001. június 1-jétől az Országos Széchényi Könyvtárban. A Könyvek Központi Katalógusa és a Könyvtárközi Kölcsönzési osztály a továbbiakban közös szervezeti egységként működik. Az új szervezeti egység a következő szolgáltatásokkal áll a könyvtárosok rendelkezésére:

- bejelentések fogadása a külföldi beszerzésekről katalóguscédula formájában, a katalógus gondozása;
- tájékoztatás a központi katalógus, továbbá a könyvtári és lelőhely-adatbázisok alapján a könyvek hazai lelőhelyéről, bibliográfiai adatok kiegészítése és pontosítása;
- a dokumentumellátással kapcsolatos kérések fogadása nyomtatott és webes kéréslapon, e-mailben és faxon;
- kérések lelőhelyre továbbítása, dokumentumközvetítés;
- dokumentumszolgáltatás az OSZK állományából papírmásolatban, mikro és elektronikus formában.

Lelőhely-tájékoztatás:

1-224-3812 (kkk@oszk.hu)

Dokumentumellátás:

1-224-3823, 1-224-3824, 1-224-3825

(katalist@listserv.iif.hu, 2001. június 21.)